

H

777. **H'IC** (ar.), sb. m. „figuier“ — **H'ICĂ**, sb. f. „figue“ || megl. *ic — ică*.

Lat. *FĪCUS*, -UM; **FĪCA*, -AM (atestat numai dim. *ficula*).

Alb. *fik*; vegl. *fajka*; rtr. *fic*; it. *fico*, *fica*; sard *figu*; vfr. *fie*; prov. *fic*, *figa*; cat. *fich*, *figa*; sp. *higo*, *higa*; port. *figo*, *figa*.

778. **Ficat**, sb. m. „foie“ || ir. *ficât*; ar. *h'icat*.

Lat. *FĪCATUM* „foie d'oise engraissée avec des figues, foie en général“; păstrarea lui *-î-* aton se explică prin influența lui *ficus*, *fica*.

Vegl. *fekuat*; rtr. *fió*; ven. ver. mant. *figá*, berg. *fegat*, pav. vlomb. *figao*, mir. ferr. *figá*; sard camp. *figau* || it. *fégato*; fr. *foie*; prov. cat. *fetge* < *FĒCATUM* (CGL. III, 600), rezultat din *σωκοτός* > *sēcotum* + *ficus* || sard sass. *figgatu*; vfr. *firie*; sp. *higado*; port. *figado*, cu accentul lui *secotum* și vocala *-î-* din *ficus*; cf. G. Paris, „*Ficatium* en roman“, în *Miscell. ling. in onore di Ascoli*; cf. Schuchardt, *Zs. rom. Ph.* XXVIII, 435; Meyer-Lübke, *Einführung*, ed. a 2-a. 158.

Der.: dim. *ficățel* (comp. it. *fegatello*; sard camp. *figadeddu*; prov. *figadel*) || băn. *ficățseț* „saucisson de foie hâché“.

779. **H'IDZEARE**, *hidzire* (ar.) „planter. ficher, enfoncer“ — pf. *h'ipșu*; part. *h'iptu*.

Lat. *FĪGĒRE*, -XĪ, -**CTUM* (=clas. XUM). It. *figgere*.

780. **Înfige**, vb. „planter, ficher, enfoncer“ — dial. *înfinge* — vr. băn. pf. *înfipș* — part. *înfipt* || ar. *nhidzeare*,

nhidzire || < *INFĪGĒRE*, -XĪ, -**CTUM* || it. *infiggere* || *infigător* „qui plante, etc.“.

781. **HOLBA**, vb. „écarquiller les yeux, regarder fixement“ — trans. *volba* „se précipiter furieux. en parl. d'une rivière“ (Viciu, *Glos.* 89) || megl. *vulbari* „tendre les fils sur l'ourdissoir“.

Lat. *VOLVĒRE* „rouler, faire tourner“, cu schimbare de conjugățiune: *v* a fost înlocuit cu *h* dinaintea labialei în regiunea unde fenomenul acesta se întâmplă și în alte cazuri (comp. *hulpe* < *vulpe*); înțelesul întâi românesc se explică din cel latin prin faza intermediară „rouler les yeux“.

Rtr. *volver*; it. *volgere*; vfr. *voldre*; prov. *volver*; sp. port. *volver*.

Der.: *holbățel* (Marian, *Leg.* 207), dim. lui *holbat* || megl. *volb*. ar. *volbu* „ourdissoir“ || *vulvoi*, *vilvoi* (pentru fonetism, v. *viltoare*, *vilvoare*) „ébou-riffé“; *vilvâi* „s'élever en tourbillons (en parl. des flammes), flamber“: *vilvaie* „tourbillon de flammes“.

782. **Vălvător** (ar.), sb. „ourdissoir“ < **VOLVĪTORIUS*, -UM; pentru fonetism, cf. *vilvoare* || it. *volgitoio* (comp. sp. *envolvedero*; port. *envolvedoiro*).

783. **Vultor** (ar.), sb. „ensouple“ (Mi-hăileanu). — **Viltoare** (*vultoare*, *voltoare*), sb. f. „chute d'eau d'un moulin, tourbillon, gouffre“: vr. Țara Oașului „moulin à foulon“ (Cuv. d. bătr. I, 216; *Lex. Bud.*) < **VOL(U)TORIA*, -AM (comp. *volutatio* „tourbillon“: *voluta brum* „bourbier, bauge (de sanglier)“); forma rezultată normal *vultoare* a trecut la *viltoare* prin schimbarea lui *-u-* în *-î-* dinaintea lui *-lt-*,

care se observă și în alte cazuri (comp. *viltur*, alături de *vultur*) || it. *voltoio* (comp. sp. *envoltero*; vfr. *des-voultoire*).

784. **Văltura** (trans.), vb. „tourbillonner“ (Alexi. Dicț. rom.-germ. 474); Țara Oașului *vultura* „fouler les draps“ < ***VOLTULARE** || it. *voltolare*; vfr. *votrer* || Sălagiu *svulturat* (Gutinel, n-rul 10) „espigle, folâtre, volage“ (it. *svoltolato*).

785. **Volbură**, sb. f. „tourbillon; tempête“: bot. „*convolvulus arvensis*“ — † *vorbură* (Cantemir, Ist. ier. 144, 145); *volvură* (Alecsandri, Poesii, II, 302, 317, 354); vr. Fălciu, Munții Suc. trans. *holbură* (Dosoței, Ps. vers. 36, 87, 247, 302; V. Sf. 8 Martie. etc.; Cantemir, Ist. ier. 157, 169, 237; Șez. II, 24; Marian. Nunta 422), bot. *holbură*, *holboră* „*convolvulus arvensis*“, cel dintii și „*calystegia sepium*“; *hîlbură* (Gaz. Trans. 1887, 262); băn. *bolbură*, bot. *bolboră* (Costinescu), Fălciu, Prah. băn. *bolbură* „*convolvulus arvensis*“ < **VOLVULA**-AM (atestat sub forma *volvo-la* cu înțelesul de „herba similis hederæ, quæ vitibus et frugibus circumdari solet“, CGL. V, 398) || prov. *volvolo* „liseron“ || it. *volgolo*: port. *volvo* < ***VOLVULUS** || *volburos* și *holburos* (Barcianu) „tourbillonnant“: printr’o evoluțiune semantică explicabilă și-au luat naștere: † *bolboros* (Bobb) „bègue, qui bêgaie“; Mehedinți. băn. Hațeg (Rev. cr. lit. III, 89) *bolboroși*. pl. „bulles d’eau“; *bolborosi* „jaillir, bouillonner“ (Costinescu; Tiktin; Tocilescu, Mat. 1311, 1328) „murmurer, bredouiller“: *bolborositor* „bouillonnant; bredouilleur“; *bolborositură* (Tocilescu, Mat. 1559) „gloussement“ || *volbura*, *vorbura*, *volvura* (Stamati, Wb. 736; Poienar, II, 746; Șez. VII, 122; Reteganul, Pov. pop. 201; Sevastos, Nunta 137, 147), *holbura* (Iorga, Studii, V, 100), *holburi* (Cantemir, Hron.), *hulburi* (Șez. IX, 151) „tourbillonner“: *bolbura* (Gorovei, Cimil. 314) „s’agiter, faire du bruit“ (comp. it. *avolgolare*); *involbura* (Marian, Nunta 345; Barcianu) „soulever en tourbillonnant“.

786. **Vilvor** (Petri, 69; *bilbor*, *bulbor*). sb. n. „*trollius europæus*“ < ***VOLVORIUS**-UM.

787. **Vilvoare** (*vulvoare*), sb. f. „tourbillon de flammes; tourbillon d’eau“ (Grigorovitză, Chipuri 147) < ***VOLVOR**, -OREM, devenit **vulboare*, de unde prin asimilarea lui *b* cu *v*: *vulvoare*, *vilvoare* (comp. mai sus *volvură*) || *vilvoră* (Grigorovitză, Chipuri 190) „en tourbillonnant“ || *vilvâraie*, *vălvătaie*, Romanați, Dolj, *Vilcea bălbătaie* „tourbillon de flammes“, aceste două din urmă formate după *bobotaie* < bulg. буботаль.

788. **Bulbuca** (*bulboca*), vb. „bomber“ (~ *ochii* „faire de grands yeux“); *a se* ~ „s’enfler, se gonfler“ < ***VOLVICARE**. devenit, prin asimilațiunea lui *v* cu *-b-*. **bulbăca* și mai târziu *bulboca*, *bulbuca* prin trecerea lui *-bă-* la *-bo-*, *-bu-* în urma asimilării lui *ă* aton cu labiala precedentă; ca înțeles, atât *bulbuca* cât și derivatele sale se poate să fi fost influențate de *bulbus* || *bulbucă* „enflé, bombé“: dim. *bulbucățel* (Marian, Leg. 129, 140; Voronca, Dat. cred. 334, 978) || *bulbucătură* „bosse, tubérosité“ || † *bulbucos* (Dosoței, V. Sf. 30 Ian.; Bobb) „enflé, bombé“ || *bulbuc* „bulle d’eau“: Țara Oașului *bulbuc*; *bulboacă*, *bilboacă* (Tiktin; Șez. VIII, 31), Fălciu *hulboacă* „tourbillon d’eau, gouffre“ (formațiuni influențate probabil și de bulg. дълбок; alături de *bulboacă* apare *bulboană*. probabil același cuvînt, după cum arată înțelesul, dar cu terminațiunea schimbată); bot. *bulbuc* „*caltha palustris*“, *bulbuci*, pl. „*trollius europæus*“; dim. *bulbucel* (Bobb), bot. *bulbucei*, pl. „*caltha palustris*“, *b. de munte* „*trollius europæus*“ || *bulbuci* (Tiktin) „jeter des bulles, bouillonner“ || ar. *mbulbucare* „engraisser, être joufflu“.

789. **Învoalbe**, vb. † „rouler“ (Ps. Sch., Coresi, Ps. CI, 27; Biblia 1688, Ez. IV, 12). *a se* ~ Muscel (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 42) „s’épanouir“, trans. (Bibicescu, P. pop. 256), Muscel (*a se învoalbe*; Rădulescu-Codin, l. c.; Cînt. 123) „s’agiter d’un côté et d’autre“; Romanați, Dolj *a se învolbi* „s’envelopper, se couvrir; s’épanouir“; *involba* (Frîncu-Candrea, Munții apus. 92; Reteganul, Trand. 133) „venir, s’élever en tourbillons“; *a se involba* (Gaster; Tiktin; Rete-

ganul, Pov. pop. 110) „tourbillonner“; *inholba* (ochii), *a se inholba* „écarquiller les yeux, regarder fixement“ || ar. *mvulbire, mvulbeare, mvulbare* „tendre les fils sur l'ourdissoir“ || < INVOLVĒRE || it. *involvere*; vfr. *envoldre*; prov. sp. port. *envolver* || *inholbă-țel* (Marian, Leg. 200), dim. lui *inholbat*; Ialomița *invulbat, involbat* (Giuglea, Cerc. lex. 8) „étourdi, ébloui“.

790. **Învolt**, adj. „épanoui, touffu, exubérant“ < INVOL(U)TUS, -A, -UM || it. *involto*; cat. *envolt*; sp. *envuelto*; port. *envolto* || *a se involta* „se dérouler“ (Tiktin), Romanați „s'épanouir“; *involtat* (Tocilescu, Mat. 863) „bien développé, épanoui“ (it. *involtare*; fr. *envoûter*; nprov. *envoutá*).

791. **Desvoalbe**, vb. „élucider, débrouiller, tirer au clair, expliquer“ (Cuv. d. bătr. 1, 276; Radu Greceanu, Cron. 9; Lex. Mard.; Clemens, Wb.); *desvoalve* (Molnar, Sprachl. 263); *desvolbi* (Bobb), Romanați „dérouler, découvrir“; † *a se desvolba* (Lex. Bud.) „s'épanouir, devenir exubérant; reprendre connaissance, revenir à soi“, Ialomița *a se dăzvulba* (Giuglea, Cerc. lex. 8), † *a se desholba* (Dosoștei, V. Sf.

Dec. 6; Lex. Bud.) „reprendre connaissance, reprendre ses esprits, revenir à soi“ || < DIS-VOLVĒRE || (rtr. *svolver*), friul. *disvualzi*; it. *disvolgere*; prov. *desvolver*; sp. *desvolver*.

792. † **Desvolt**, adj. „épanoui, exubérant; avec l'esprit éveillé“ (Lex. Bud.) < DIS-VOL(U)TUS, -A, -UM || (rtr. *svout*; it. *svolto*; sard log. *isvultu*); sp. *desvuelto* || *dezvolta* „développer“ (formațiune recentă).

793. **Suvoalbe**, vb. „rouler, remuer, fouiller“ (Molnar, Sprachl. 292); „affaïsser, faire fléchir, vaincre“ (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 70; Poenar, Voc. I, 21); Dolj, Romanați, Muscel *svolbi* < SUB-VOLVĒRE „rouler en haut, élever“; înțelesul de „affaïsser“ s'a desvoltat din acela de „renverser qqn avec qui on lutte“.

794. **Sovîlta** (trans.), vb. „escocher la pâte“ (Viciu, Glos. 78) < SUB-VOL(U)-TARE || comp. it. *voltare*; sard log. *bol-tare*; fr. *voûter*; prov. port. *voltar* || comp. într'o ghicitoare *sovîltoaică* (Gaster), cu înțelesul de „gonflée, bombée“.